

TÜRKİYE SERMAYE PİYASALARINDA KAYDI SİSTEM UYGULAMALARI

DEMATERIALIZED SYSTEM IMPLEMENTATIONS IN TURKEY'S CAPITAL MARKETS

Filiz SANCAK
Merkezi Kayıt Kuruluşu
Filiz.Sancak@mkk.com.tr

Doç.Dr. Eyup BASTI
Fatih Üniversitesi, İİBF, Bankacılık ve Finans Bölümü Öğretim Üyesi
ebasti@fatih.edu.tr

ÖZET

Sermaye Piyasası Kanunu'na eklenen 10/A maddesi, kaydi sistemi Türkiye sermaye piyasalarının gündemine sokmuş ve bu sistemin Türkiye'deki uygulayıcısı olan Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun önemli bir finansal kurum olarak sermaye piyasasında yer almasının yolunu açmıştır. Ülkemiz son altı-yedi yılda kaydileştirme konusunda çok ciddi bir mesafe kat etmiştir. Merkezi kaydi sistem sayesinde artık hisse senetleri, tahviller, borsa yatırım fonları, varantlar, varlığa dayalı menkul kıymetler ve Devlet İç Borçlanma Senetleri varlıklarını fiziken değil, elektronik ortamda bir kayıt olarak sürdürmektedirler. Bu çalışmada, kaydi sistemin ülkemizdeki gelişim süreci ve avantajları ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sermaye Piyasaları, Sermaye Piyasası Kanunu, Kaydi Sistem, Merkezi Kayıt Kuruluşu

ABSTRACT

The addition of Article 10/A to the Capital Markets Law has introduced the dematerialized system and the implementer of the system, Central Registry Agency Inc., to the Turkish capital markets literature as an important actor. Turkey has accomplished a great progress in dematerialization with respect to many developed countries. With the dematerialization process, stocks, bonds, exchange traded funds, mutual funds, asset-backed securities and government borrowing instruments are being issued in fully dematerialized form instead of physical certificates. In this article, the development process and advantages of dematerialization are studied.

Key Words: Capital Markets, Capital Market Law, Dematerialized System, Central Registry Agency

GİRİŞ

Bir ülkede ekonomik refahın artması, tasarrufların kârlı yatırım fırsatlarına yönlendirilebilmesiyle doğru orantılıdır. Tasarrufların yatırım fırsatlarına aktarılmasının en etkin ve hızlı yollarından birisi de kuşkusuz sermaye piyasalarıdır. Ancak, birikimlerini sermaye piyasalarına yatırmaları için, tasarruf sahiplerinin bu varlıkların güvenilir bir şekilde yönetilip saklanacağı konusunda ikna olmaları gereklidir. Sermaye piyasalarına güvenin sağlanması için, piyasaların sağlıklı işleme ve işlemlerin güvenilir ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesinin yanı sıra, alım-satımların ardından tarafların birbirlerine olan yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmelerinin sağlanmasına da ihtiyaç vardır. Türkiye’de “kaydi sistem” uygulaması, yatırımcıların birbirlerine olan yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlayan ve dolayısıyla tasarruf sahiplerinin sermaye piyasalarına güvenini artıran uygulamalardan biridir.

Kaydileştirme, sermaye piyasası araçlarının fiziki senet olarak basılmasından vazgeçilerek, elektronik ortama aktarılmasıdır.¹ Bu uygulamanın sermaye piyasalarına güveni artırma, denetim ve gözetim konusunda yardımcı olma, senetlerin fiziki varlığından kaynaklanabilecek riskleri bertaraf etme, şirketlerin sermaye piyasalarına katılımını teşvik etme gibi birçok avantajı vardır. Kaydileştirme ayrıca, ihraççı şirketleri halka arz esnasında birçok bürokratik işlemden kurtarmakta ve kupür basma mecburiyetini ortadan kaldırarak maliyet avantajı sağlamaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye’de menkul kıymetlerin saklanması ile ilgili olarak uygulanan kaydi sistemin gelişim süreci, saklama kuruluşu Merkezi Kayıt Kuruluşu ve kaydi sistemin sağladığı faydalar ele alınmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde kaydi sistem, kaydi sistemin faydaları ve kaydileştirmede saklama yöntemleri incelenmektedir. İkinci bölümde Merkezi Kayıt Kuruluşu’nun yasal altyapısı anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde Merkezi Kayıt Kuruluşu, Merkezi Kayıt Kuruluşu’nun kaydileştirme uygulamaları ve Merkezi Kayıt Kuruluşu’nun üyelerine verdiği hizmetler açıklanmaktadır. Sonuç bölümünde ise, Türkiye’deki kaydi sistem uygulamalarıyla ilgili genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

1. GENEL OLARAK KAYDİLEŞTİRME

Kaydi sistem, fiziki olan menkul kıymetlerin, elektronik ortamda muhasebe kaydı şeklinde saklanması ve devrinin sağlanması için iptal ve imha edilmesi esasına dayanır. Menkul kıymet piyasalarında bu sistemin kullanılması, öncelikle piyasanın güncel ihtiyaçlarının zorlamasıyla başlamıştır. Sermaye piyasası işlemlerinde etkinliğin ve hızın artmasının bir yansıması olarak operasyonel kesinlik ve güvenin sağlanmasına duyulan ihtiyacın sürekli artması sebebiyle, özellikle son elli yıllık zaman diliminde menkul kıymetlerin takas ve saklama yöntemleri hızlı bir dönüşüm ve gelişme göstermiştir. Geleneksel saklama ve depo etme yöntemleri terk edilmiş, bu yöntemler yerine menkul kıymetlerin bir merkezi

1 Turanboy, Asuman, “2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na 4487 Sayılı Kanunla Eklenen 10/A Maddesine Göre Kaydi Değer Düzenlemesi” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1999, C : 48, S: 1-4, s.44.

saklamacı tarafından hareketsizleştirildiği ve kayıtların elektronik bir platforma taşındığı sistemlere geçilmiştir.¹

1.1. Kaydi Sistemle İlgili Önemli Kavramlar

Kaydileştirme konusu, Türkiye'nin hukuk sistemi içinde ve Türkiye sermaye piyasalarında kavram olarak gelişip ilerlerken bazı yeni kavramları da beraberinde geliştirmiştir. Bunların arasında, kıymet hakkı, hareketsizleştirme ve varakasız kıymetli evrak kavramları sayılabilir.

Kıymet hakkı, kıymetli evrakta var olan hak ile senet arasındaki sıkı bağın çözülmesiyle, senetten ayrılarak bağımsızlaşan hakka denir.² Senede bağlanmayan, yani kaydi olarak tutulan sermaye piyasası araçları, senede bağlanan araçlar gibi bir değere sahiptir. Her ikisi de aynı hakları içermekte ve maliklerine aynı hakkı vermektedirler. Bu kavramların hukukumuzda getirdiği yenilik hakların senetsiz olarak ileri sürülebilmesi olmuş, böylece artık senedin ibraz mecburiyeti kalmamıştır.³

Hareketsizleştirme, sermaye piyasası araçlarına ilişkin işlemlerin, senetlerin fiziki dolaşımı olmadan kaydi olarak yapılabilmesi amacıyla, fiziki sermaye piyasası araçlarının bir veya birkaç yetkili saklama merkezinde toplanarak, fiziki hareketliliklerine (dolaşımlarına) son verilmesidir.⁴

Varakasız (Evraksız) Kıymetli Evrak, kıymetli evrakin asgari⁵ şartlarından olan “senet” ile işaret edilen, mündemiç hakkın üzerinde tecessüm edebileceği her türlü materyaldir.⁶ Bu materyal, üzerine yazı yazılmaya ve imza atılmaya uygun tahta, metal, mikrofilm, disket, CD, çip, mikrofiş ya da veri tabanı olabilir.⁷ Kıymetli evrakin bir diğer önemli unsuru olan “hak ile senedin birbirine bağlanmış olması” şartı da günümüzün getirdiği şartlar sebebiyle bir hayli zayıflamıştır.⁸ Artık bizzat maddi olarak senet üzerinde olmasa da, okunup anlaşılabilen elektronik ortamdaki kayıtlar kıymetli evrak olarak kabul edilmeye başlanmıştır.⁹ Sermaye piyasası araçlarının saklanmasına ilişkin olan kaydi sistemin temelini de evraksız kıymetli evrak kavramı oluşturmaktadır. Evraksız kıymetli evrakin

1 Yayla, Ümit, “Menkul Kıymetlerin Kaydileştirilmesi” Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2009, s.7.

2 Turanboy, Asuman, *Varakasız Kıymetli Evrak*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1997, s.45.

3 Turanboy, a.g.e., s.6.

4 Ünal, Mücahit, *Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara 2011. s:35.

5 Kıymetli evrakta bulunması gereken üç asgari nitelik, senet, senede mündemiç (devredilebilir nitelikte) hak ve hak ile senedin birbirine sıkı sıkıya bağlanmış olmasıdır. Bkz. Ülgen, Hüseyin, Helvacı, Mehmet, Kendigelen, Abuzer ve Kaya, Arslan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006, s.13-14.

6 Ünal, a.g.e., s.27.

7 Poroy, Reha ve Tekinalp, Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2006.

8 Turanboy, a.g.e., s.254.

9 Turanboy, a.g.e., s.51-52.

bir diğer önemli unsuru ise, el yazısı ile imza şartı olmamasıdır. Artık elektronik imza şartı vardır. El yazısı ile imza şartı konusundaki sorun bu şekilde aşılmıştır. Zaten mevcut durumda, merkezi kaydi sisteme üye olan yatırımcılar işlemlerini ancak elektronik imza ile yapabilmektedirler.¹

1.2. Kaydi Sistemin Faydaları

Modern piyasaların kaydi sisteme şiddetle ihtiyaç duymalarının arkasında yatan ekonomik sebepler şunlardır:

- Sermaye piyasası işlemlerinin tüm aktörler için (ihraççılar, aracı kuruluşlar, bireysel yatırımcılar) daha düşük risk ve maliyetle yapılabilmesi
- Büyük maliyet ve uzun prosedürler sonrası gerçekleştirilebilen sertifika basım ve ihraç masraflarından hem parasal, hem de zaman olarak tasarruf edilmesi
- Saklama konusunda yetkili olan piyasa aktörleri için, personel istihdamı, fiziki saklama mekânı, sigorta ve borçlanma maliyetlerinden tasarruf
- Pay senetlerinin fiziki olarak basılmasından kaynaklanabilecek olan sahtecilik, kaybolma, çalınma, tahrip olma gibi risklerin ortadan kalkması
- Sermaye artırımını, temettü ödemeleri gibi hak kullanımları ile ilgili işlemler ve ortaklarla ilişki ve iletişim kurma açısından zaman ve maliyet avantajı
- İhraççı şirket ve ortak ilişkilerinde yeni mecralar açılarak, etkinlik ve ortaklık haklarının kullanımında kolaylık sağlanması
- Kaydi sistemin ihraççı şirketlere, ortaklık pay defterleri bilgilerine güvenilir bir ortam üzerinden ve hızlı erişebilme ve bu bilgileri kolaylıkla güncelleme imkânı sunması
- Menkul kıymet sertifikalarının artık kağıt üzerine basılmaması nedeniyle, kağıt israfı konusunda da ciddi bir adım atılması ve doğal çevrenin korunmasına katkı sağlanması
- Sistemin, uluslararası entegrasyonun sağlanmasına yardımcı olması (Sistem kendisini uygulayan ülkelere, bu konudaki uluslararası standartları sağlama zorunluluğu da getirmektedir)
- Saklamacı şirketlerin, pek çok verinin bünyelerinde toplanması nedeniyle, ciddi bir teknoloji, bilgi birikimi ve insan kaynağına sahip olmaları, yazılım ve donanım açısından güçlü olan kuruluşların, piyasanın denetimi ve gözetimi konusunda resmi kuruluşlara veri konusunda yardımcı olmaları
- Sermaye piyasasının en temel kurallarından ve ayırt edici özelliklerinden biri olan kamuyu aydınlatma işlevinin kaydi sistem sayesinde daha etkin bir çerçeveye kavuşmasıdır.

1 Ünal, a.g.e., s.32.

1.3. Kaydileştirmede Saklama Yöntemleri

Pay senetlerinin merkezi saklanmasında uygulanan yöntemlerin gelişmesi ve ülkelerin kullanacakları saklama yöntemlerine karar vermesinin temelinde teknolojik faktörler yatmaktadır.¹ Teknolojideki gelişmeler, hayatın her alanını olduğu gibi sermaye piyasalarını da etkilemiş ve merkezi saklama yöntemlerinin gelişip, çeşitlenmesi sonucunu doğurmuştur. Aşağıda kaydileştirme uygulamasının geçirdiği evrelere kısaca göz atılmaktadır.

Aynen Saklama: Sermaye piyasası enstrümanlarının, örneğin pay senetlerinin, tür, kupür bilgileri, hak sahiplerinin kimlik bilgileri ve sahiplerine tanıdığı haklar gibi özellikleri ile saklatan adına diğer sermaye piyasası araçlarından ayrı olarak saklanmasıdır. Bu yöntemde saklanan pay senetleri sözleşme sonunda sahiplerine mislen değil, aynen iade edilmek zorundadır. Türkiye’de Takas ve Saklama Bankası (Takasbank) kuruluşundan bu yana bu yöntemle hizmet vermektedir.² Takasbank şu anda mislen saklama yöntemine göre de saklama yapmakla beraber, halen bazı sermaye piyasası araçları için aynen saklama yapmaya devam etmektedir.³ Takasbank kendisine fiziki olarak teslim edilen sermaye piyasası araçlarını halen kasalarında aynen muhafaza etmektedir ve bu konuda ülkemizde yetkisi olan tek kuruluştur.⁴

Mislen Saklama: Bu yöntemde, saklama merkezine tevdi edilen, aynı cinsten olan bütün kıymetler bir arada (havuzda) saklanır. Menkul kıymetler kupür bilgileri, hakları ve diğer özellikleri itibarıyla kategorilendirilerek aynı havuzun içine dâhil edilirler ve misli nitelik kazanırlar. Bu sistemde iade aynen değil, mislen yapılır. Ülkemizde Takasbank’a teslim edilen kıymetler aksi belirtilmedikçe mislen saklanırlar.⁵

Müşteri Kod Numarasına Göre Saklama: Bu sisteme göre saklama yönteminde, elindeki kıymetleri saklatan kişiye bir kod numarası verilir ve kıymetler bu kod numarası aracılığıyla müşteri bazında saklanır. 1995 yılına kadar Takasbank bu yöntemle saklama yapmaktaydı. Ancak, o yıl Sermaye Piyasası Kurulunun (SPK) aldığı bir kararla, sermaye piyasası araçlarının saklanmasında müşteri ismine geçilmiştir.⁶

Müşteri İsmine Saklama: Bu yöntemde, saklamaya konu olan kıymetlere, her birinin hak sahibi adına kimlik bilgilerini de içeren bir sicil numarası oluşturulur ve menkul kıymetler bu numaraya göre saklanır. Bu sistemde, saklamayı yapan kuruluş yatırımcıları ismen bilir ve yatırımcılar da her zaman saklamacı kuruluşa başvurarak hesaplarında bulu-

- 1 Manavgat, Çağlar “Menkul Kıymetlerin Merkezi Saklanmasında Kullanılan Yöntemin Sözleşmenin Hukuki Niteliğine Etkisi” Batider, 1996, C: 28, S: 4, s.131.
- 2 Sermaye Piyasası Kurulu, *Türkiye’de Takas ve Saklama*, Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları, Ankara 1999, s.3.
- 3 Ergincan, Yakup “Hisse Senetlerinin Kaydileştirilmesi: Dünya ve Türkiye Uygulaması” Geleneksel Finans Sempozyumu 2004, Cilt.2, İstanbul, 2005, s.170.
- 4 2010 yılı itibarıyla MKK nezdinde kayden izlenen 31.416.143.343,60 TL nominal değerinde 28.185.163 adet hisse senedi ile 8.789.684 adet yatırım fonukatılma belgesi, Takasbank kasalarında saklanmaktadır. Bkz. Takasbank Faaliyet Raporu 2010, <http://www.takasbank.com.tr/UserFiles/Documents/Reports/FaaliyetRaporlari/59c3c5ec-8959-4bd8-9a8c-067be5d34423.pdf>, s.15.
- 5 Ergincan, a.g.e., s.170.
- 6 Ünal, a.g.e., s.63.

nan sermaye piyasası araçlarının bakiyelerini ve genel bilgilerini öğrenebilirler. Bu sistem yatırımcılara haklarıyla ilgili kısıtlı da olsa bilgiye ulaşma ve denetim imkânı getirmiştir.¹

2. MERKEZİ KAYIT KURULUŞU'NA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

Türkiye’de menkul kıymetlerin evraksız bir kaydi değer olarak işlem görmesi süreci Sermaye Piyasası Kanununda (SPKn) yapılan bir değişiklikle başlamıştır. 28.02.1981 tarihli SPKn’nun bazı hükümlerini değiştiren ve yeni hükümler ekleyen 15.12.1999 tarihli 4887 sayılı “Sermaye Piyasası Kanunu’nda Bazı Değişiklikler Yapılmasına Dair Kanun”un 10/A maddesi ile kaydileştirme “Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi” ismiyle kanuna girmiştir.² Kanunun 10/A maddesi hükmü, kaydi hakların Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) nezdinde izlenmesini öngörmektedir. Maddedeki esasa ilişkin diğer düzenlemeler kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesindeki önceliğin belirlenmesine ve nama yazılı payların devrinde MKK kayıtlarının rolüne ve kayıtların tutulmasındaki sorumluluğa ilişkindir.³ Kanunda tam kaydi sistem benimsenmiş,⁴ aynı ihraççının kısmen kaydi, kısmen fiziki senet ihracına izin verilmemiştir.

İlk kez 1981 yılında yürürlüğe giren 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, titiz bir çalışmanın ardından, baştan sona yeniden yazılmış ve 06.12.2012 tarihinde TBMM’de kabul edilerek, 30.12.2012 tarihli 28513 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir. Sermaye piyasalarında birçok köklü değişikliği beraberinde getiren 6362 sayılı yeni kanun⁵, sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi ve Türkiye’de bu görevi yerine getiren MKK’yla ilgili hükümler de içermektedir. Yeni kanunun 13. ve 81. maddeleri kaydileştirme ile ilgili hükümleri ve MKK’nın hukuki çerçevesini düzenlemiştir.

1 Unal, a.g.e., s.64.

2 Turanboy, a.g.e., s.41.

3 SPKn madde 10/A, Kanunun diğer hükümleri:

Kayıtlar, Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından, bilgisayar ortamında, ihraççılar, aracı kuruluşlar ve hak sahipleri itibarıyla tutulur. Kayıt edilen haklar bu Kanunun 7 nci maddesi uyarınca senede bağlanmaz. Sermaye piyasası araçlarının nama veya hamiline yazılı hesaplarda kayıt esasları ile kayıtların nasıl tutulacağı ve kayıtların tutulmasında yapılacak işlemlere ilişkin usul ve esaslar Kurulca bir tebliğ ile belirlenir.

Kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde, Merkezi Kayıt Kuruluşuna yapılan bildirim tarihi esas alınır.

Kurul bu madde kapsamında kaydı tutulacak hakları, bu hakların bağlı olduğu sermaye piyasası araçlarını, türleri ve ihraççıları itibarıyla belirleyebilir.

Payların devrinin, Türk Ticaret Kanununun 417 nci maddesi çerçevesinde ortaklıklar tarafından pay defterine kaydında, ilgililerin başvurusuna gerek kalmaksızın Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde ihraççılar itibarıyla tutulan kayıtlar esas alınır.

Merkezi Kayıt Kuruluşu, ihraççılar ve aracı kuruluşlar, kendi tuttukları kayıtların yanlış tutulmasından dolayı hak sahiplerinin uğrayacağı zararlardan kusurları oranında sorumludur.

Merkezi Kayıt Kuruluşunun personeli hakkında, Kanunun 25 inci maddesi hükmü uygulanır.”

4 Ancak geçiş dönemi için geçici maddeler çıkarılarak, sermaye piyasalarına ihtiyacı olan süre verilmiştir.

5 Resmi Gazete, Sermaye Piyasası Kanunu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121230-1.htm>

Kanunun, kaydileştirmeyi düzenleyen 13. maddesinde sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın, elektronik ortamda kayden izlenmesinin esas olduğu hükme bağlanmıştır. Kaydileştirme ile ilgili göze çarpan bir değişiklik ilgili maddenin 2. fıkrasındadır. İlgili kısımda, kaydi sermaye piyasası araçlarının isme açılmış hesaplarda izlendiği, ancak Kurul'un gerekli gördüğü takdirde, aracın türüne ve ihraççısının veya MKK üyesinin niteliğine göre bazı araçların hak sahibi ismine hesap açılmaksızın hesapların toplu olarak tutulmasına karar verebileceğini hükme bağlamaktadır. Ülkemizde benimsenen kaydileştirme usulünde, her tür araç için kaydi sistemde, üyelerin hesaplarının altında yatırımcı ya da hak sahibi ismine özel bir sicil oluşturulmakta ve hesaplar bu şekilde takip edilmekteydi. Ancak özellikle yabancı ortaklı üyelerin, bu sistemde kendileriyle çalışan yatırımcıların isimlerinin görünmesini istememeleri sebebiyle, yabancı ortaklı üyelere, bazı şartların sağlanması halinde hesapların toplu olarak tutulabilmesi hakkı tanınabilmekteydi. Kanuna yerleştirilen bu madde ile bu konudaki karar mercisinin SPK olduğu hüküm altına alınmıştır.

Kanunun 82. maddesinde daha önce MKK tarafından idare ve temsil edilen Yatırımcıları Koruma Fonu'nun Yatırımcıları Tazmin Merkezi ismini alarak, kamu tüzel kişiliği haiz bir kurum haline dönüşmesi ve bundan sonra SPK tarafından idare ve temsil edilmesi kararlaştırılmıştır.

Ayrıca, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın (İMKB) özelleşerek Borsa İstanbul Anonim Şirketi (BİAŞ) olarak faaliyet göstermesini düzenleyen 138. madde de MKK ile ilgili değişiklikler içermektedir. Bu maddenin 13. fıkrasına göre, BİAŞ ve iştirakleri daha önce tabi oldukları bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerin kapsamından çıkarılmıştır. Söz konusu fıkrada MKK'nın, Kamu İhale Kanunu ve Sayıştay Kanununa kuruluş tarihinden itibaren tabi olmadığı, bu kapsamda tesis edilen işlerin kendiliğinden sona ereceği hükme bağlanmıştır.

MKK'nın diğer mevzuat hükümleri olan yönetmelik ve tebliği için ikincil düzenlemeler beklenmektedir, Kurul henüz bu konuda yeni bir taslak yayımlamadığı için mevcut düzenlemelere göre hareket edilmektedir.

21.06.2001 tarih ve 24439 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik" MKK'nın ikinci en önemli düzenlemesidir.¹ Yönetmeliğin amacı, "ihraççılar, aracı kuruluşlar ve hak sahipleri itibariyle, kaydi tutulan sermaye piyasası araçları ve bunları kayden izleyecek, üye grupları itibariyle tutulan kayıtların birbirleriyle tutarlılığını kontrol edecek bir Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun kuruluş, faaliyet ve çalışma esaslarını belirlemektir."² Yönetmeliğin diğer maddelerinde MKK'nın anonim şirket şeklinde kurulacağı, genel teşkilat yapısı ve SPK'nın yönetimdeki temsil şekli ve pay sahipliği açıklanmaktadır. Ayrıca, MKK'nın görev ve yetki alanı belirlenmekte, sorumluluk alanına bir sınır çizilmekte, sır saklama yükümlülüğünden bahsedilmekte ve mali hükümlere ilişkin esasların çerçevesi çizilmektedir.

1 MKK Hukuk Müşavirliği, *Kaydileştirme (Dematerialization)*, Hizmet İçi Eğitim Belgeleri, s. 3.

2 Resmi Gazete, Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik, <https://www.mkk.com.tr/wps/wcm/connect/2ce76fc9-d7fe-40d2-8feb-8c0c-b4203fd2/Y%C3%B6netmelik.pdf?MOD=AJPERES>

SPKn'nun kaydileştirme ile ilgili olan 10/A maddesi ve geçici 6. madde kaydileştirme ile ilgili mevzuatın en üst normlarıdır. Bu hükümlerle sermaye piyasası araçlarına ilişkin hakların kaydının tutulmasıyla ilgili genel çerçeve çizilmiş ve kaydileştirmenin esasları belirlenmiştir. Bu kanun maddelerinin bir alt düzenlemesi olarak görülebilecek olan MKK Yönetmeliği, şirketin genel yapısını belirlemiştir. Hesap türlerine ve işlemlerine ilişkin kaydi sistem ile ilgili daha detaylı kurallar ise, Kaydileştirme Tebliği'ne bırakılmıştır.¹

3. MERKEZİ KAYIT KURULUŞU

MKK, SPK tarafından kaydileştirilmesine karar verilmiş olan sermaye piyasası araçları için Türkiye'nin merkezi saklama görevini ifa eden kuruluştur. MKK, ülkemizdeki sermaye piyasası araçları için, hak sahibi bazında kayıt ve tam kaydileştirme modelini uygulamaktadır.

MKK 2001 yılında kurulmuştur ve kanun gereği anonim şirket yapısındadır. MKK'nin ortakları %64,9 payla İMKB Takas ve Saklama Bankası, %30 payla İMKB, %5 payla Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği ve %0,1 payla İstanbul Altın Borsası'dır.²

MKK'nin organları, genel kurul ve yönetim kuruludur. Teşkilat yapısı Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları ve bunlara bağlı birimlerden oluşur. Genel kurul, MKK'nın ortaklarından oluşur ve en üst karar organıdır. Yönetim kurulu, genel kurul tarafından seçilen beş üye, Genel Müdür ve Sermaye Piyasası Kurulu temsilcisi ile birlikte yedi üyeden oluşur. SPK tarafından SPK temsilcisi olarak atanan üye aynı zamanda yönetim kurulu başkanıdır.

3.1. Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun Uygulamaları

MKK'nın mevzuatının verdiği yetkiyle yerine getirdiği ana görevleri şunlardır:

- Sermaye piyasası araçlarını ve bunlara bağlı hakları bilgisayar ortamında, üyeler ve hak sahipleri itibariyle kayden izlemek,
- Kayıtların üyeler itibariyle tutarlılığını izlemek, tutarsızlık ve kaydi sisteme ilişkin düzenlemelere aykırılık tespit edilmesi halinde üyeler nezdinde gerekli düzeltmelerin yapılmasını istemek ve durumu derhal SPK'ya bildirmek, sistemin güvenli çalışmasını sağlayacak önlemleri almak,
- Kayıtların mevzuatta öngörülen çerçevede gizliliğini sağlamak,
- SPKn'nun 13. maddesine ilişkin olarak, SPK tarafından kaydı tutulmasına karar verilen sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesiyle ilgili işlemleri yapmak

¹ Yayla, a.g.e., s.12.

² MKK Yönetmeliği, <http://www.mkk.com.tr/wps/wcm/connect/2ce76fc9-d7fe-40d2-8feb-8c0c-b4203fd2/Y%C3%B6netmelik.pdf?MOD=AJPERES>

- SPK’ca sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde verilen diğer görevleri ve düzenlemelerin gerektirdiği işlemleri yapmaktır.¹

MKK’nın asıl amacı, uluslararası sermaye piyasaları uygulamalarını da takip ederek, yeni nesil bir saklama hizmeti vermek ve sermaye piyasalarında karşılaşabilecek riskleri sınırlandırmaktır. Bu amacını gerçekleştirebilme adına MKK, işlemlerin yürütülmesinde mükemmel işleyişi sağlamaya çalışır, üye ihtiyaçlarına yönelik sorunların çözülmesi ve pratik uygulamalar geliştirilmesi noktasında özel çalışmalar yapar, düzenleme ve denetlemeyle ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesi noktasında ilgili kuruluşlara gerekli desteği sağlar.²

Hak sahiplerinin isimleri üzerinden kaydileştirme uygulaması ilk olarak, 25.04.2005 tarihinde pilot uygulama ile yatırım fonları katılma belgelerinin kaydileştirilmesi ile başlamış, 28.11.2005 tarihinde İMKB’de işlem gören şirketlerin borsadaki tüm pay senetlerinin kaydileştirilmesi ile devam etmiştir. 2005 yılından bu yana, piyasaya yeni çıkan enstrümanlar da dahil olmak üzere, İMKB’de işlem gören şirketlerin hisse senetlerinin ihracı ve her türlü hak kullanımı elektronik ortamda kaydi olarak yapılmaktadır.³

3.2. Merkezi Kayıt Kuruluşu’nun Üyelerine Verdiği Hizmetler

MKK, yönetmelikte belirlenen ihraççılar, aracı kuruluşlar ve “diğer” tipli üyeler kapsamında olan üyelerine bir takım hizmetler vermektedir. Bu hizmetler aşağıda açıklanmaktadır.

Saklama Hizmeti: Saklama hizmeti, kurumun asli görevidir. MKK’nın kaydileştireceği sermaye piyasası araçları SPK tarafından belirlenmektedir. Saklama, üyeler itibarıyla hak sahibi bazında yapıldığı için, kaydileştirme kapsamında bulunan bir sermaye piyasası aracına yatırım yapacak olan kişilerin, MKK üyesi kuruluşlarda kendi isimlerine hesap açtırmaları gerekmektedir. Zira mevzuat, yatırımcı adına hesap açılmadan toplu saklama ya da yatırımcı kimliği bildirilmeden hamiline saklama yapmaya izin vermemektedir. Bu hizmetten faydalanan üyeler ve yatırımcılar, temettü, itfa bedeli tahsilâtı, sermaye artırımlarına katılım, genel kurullara katılım, rehin tesisi gibi faaliyetlerini yürütebilmektedirler. Tablo 1’in ilk bölümünde MKK’nın yatırımcı bazında tuttuğu hesap sayısının 2011 yılında %13,6 oranında arttığı görülmektedir. Bu artış, bireysel yatırımcıların sermaye piyasalarına ilgisinin arttığının işareti olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, SPK 2011 yılında yeni menkul kıymetlerin ihracına da izin vermiştir. Bu kıymetler, döviz ödemeli banka bonoları, varlık teminatlı menkul kıymetler ve varlığa dayalı menkul kıymetlerdir.

Menkul Kıymet Transfer İşlemleri: Bu işlemler, İMKB’de alım satımı gerçekleştiren menkul kıymetlere yönelik takas süreçlerini ifade etmektedir. Aslında takas süreçleri

1 MKK Yönetmeliği, <http://www.mkk.com.tr/wps/wcm/connect/2ce76fc9-d7fe-40d2-8feb-8c0c-b4203fd2/Y%C3%B6netmelik.pdf?MOD=AJPERES>; Ergincan, a.g.e., s.175.

2 MKK 2011 Faaliyet Raporu, http://www.mkk.com.tr/wps/wcm/connect/f4b6d49f-5d8f-4e75-b68f-113974a61baa/Faaliyet_2011.pdf?MOD=AJPERES, s.5.

3 Merkezi Kayıt Kuruluşu Web Sitesi, Hakkımızda - MKK Kimdir, <http://www.mkk.com.tr/wps/portal/MKK/Hakkimizda/MKKKimdir>

üyeler ile Takasbank arasında yürütülür. Ancak işlemlerin menkul kıymet kısmının sonuçlandırılması, MKK nezdindeki Takasbank havuz hesapları üzerinden gerçekleştirilir. İki kurum arasındaki entegre sistem üzerinden yürütülen işlemlerde, öncelikle İMKB günlük alım satım bilgilerini Takasbank'a geçer. Takasbank, üye, yatırımcı ve menkul kıymet bazında hesap mutabakatını yapar. Netleştirilen işlem bilgileri aynı günün akşamı MKK'ya gönderilir. Gerçekleştirilen işlemlerin menkul kıymetler bazında hak sahiplerine bu bilgiler doğrultusunda yansıtılması işini, MKK yapar.¹

Hak Kullanım İşlemleri: MKK, hak sahiplerine, üyeleri üzerinden çeşitli mali ve yönetsel haklarını kullanmaları konusunda bir takım uygulamalar sunmaktadır. Mali haklarla ilgili olarak (yani temettü, kupon ödemeleri, anapara itfası gibi) yatırımcıya ödeme yapılmasını gerektiren işlemlerde, MKK parayı ihraççıdan tahsil ederek üyelerine aktarmaktadır.

Tablo 1. MKK 2010 - 2011 Saklama İstatistikleri

YATIRIMCI VE HESAP SAYILARI

	2011	2010	FARK	DEĞİŞİM (%)
Toplam Hesap Sayısı	36.425.825	31.629.671	4.796.154	15,16
Toplam Sicil Sayısı	19.909.218	17.508.190	2.401.028	13,71
Bakiyeli Hesap Sayısı	4.485.103	4.382.965	102.138	2,33
Bakiyeli Sicil Sayısı	3.709.819	3.624.943	84.876	2,34
Yeni Açılan Hesap Sayısı	4.796.154	4.639.671	156.483	3,37
Yeni Verilen Sicil Sayısı	2.401.028	2.338.075	62.953	2,69

MENKUL KIYMET TÜRÜ BAZINDA BAKİYELİ HESAP SAYISI

MENKUL KIYMET TÜRÜ	2011	2010	FARK	DEĞİŞİM (%)
Hisse Senedi	1.243.130	1.173.420	69.710	5,94
Yatırım Fonu	3.276.078	3.318.900	-42.822	-1,29
Borsa Yatırım Fonu	4.495	2.886	1.609	55,75
Özel Sektör Borçlanma Araçları	114.227	4.468	109.759	2.457,56
Varant	2.528	1.463	1.065	72,80
Diğer Menkul Kıymetler	34	-	34	

MENKUL KIYMET TÜRÜ BAZINDA BAKİYELİ YATIRIMCI SAYISI

MENKUL KIYMET TÜRÜ	2011	2010	FARK	DEĞİŞİM (%)
Hisse Senedi	1.100.951	1.045.592	55.359	5,29
Yatırım Fonu	2.959.510	2.979.366	-19.856	-0,67
Borsa Yatırım Fonu	4.558	2.959	1.599	54,04
Özel Sektör Borçlanma Araçları	118.629	4.904	113.725	2.319,03
Varant	2.457	1.432	1.025	71,58
Diğer Menkul Kıymetler	34	-	34	

Kaynak: Merkezi Kayıt Kuruluşu, 2011 Yılı Faaliyet Raporu, https://www.mkk.com.tr/wps/wcm/connect/f4b6d49f-5d8f-4e75-b68f-113974a61baa/Faaliyet_2011.pdf?MOD=AJPERES

1 Merkezi Kayıt Kuruluşu Web Sitesi, Transfer İşlemleri, <http://www.mkk.com.tr/wps/portal/MKK/UyeHizmetleri/TransferIslemleri>

İhraççı İşlemleri: İhraççı üyeler, MKK nezdinde pay senetleri, yatırım fonları ve borsa yatırım fonları, özel sektör tahvil ve bonoları ve varant ihracı yapabilirler. Bu sistemde hem ihraççılar, hem de yatırımcılar fiziki sistemin getirdiği kupon basma, kesme, toplama gibi işlemlerden kurtulmuşlardır. Zira bahsedilen ihraççı işlemlerinin tamamı elektronik ortamda, kayden yapılmaktadır.¹

MEVİTAS (Merkezi Elektronik Veri İletim, Toplama ve Analiz Sistemi): MEVİTAS, üyelerin operasyonel işlemlerini hızlı ve etkili bir şekilde kontrol edebilmelerini sağlayan, standart bir raporlamalar sistemidir. MEVİTAS, sisteme erişimi olan üye veya diğer kurumların bilgi ve rapor talebi yapabilmelerini ve talep edilen bilgi ya da raporun dosya halinde MKK kullanıcıları tarafından Merkezi Kayıt Sistemine (MKS) aktarılabilmesini sağlar.²

Hukuki İşlemler: Kaydi sistem ile sahteciliğin ve çalınmanın önüne geçilmiş, gerçek hak sahipleri ile kayıtlardaki hak sahipleri arasında uyum sağlanmış ve hak sahipliğine ilişkin devir zincirinin kesintisiz kayıt altına alınması gibi bazı hukuki işlemler güvence altına alınmıştır.³ Hukuki açıdan MKS üzerinden haciz, intifa, iflas ve devir işlemleri yapılabilmektedir.

MKK son zamanlarda uygulamaya koyduğu bazı e-uygulamaları ile de dikkat çekmektedir. Bunlardan en önemlileri Kurumsal Yönetim ve Yatırımcı İlişkileri Portalı (e-yönet) ve 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 1527. maddesi ile 01.10.2012 tarihinden itibaren borsaya kote olan anonim şirketler için zorunlu tutulan Elektronik Genel Kurul uygulamasıdır. Payları MKK'da kayden izlenen, fakat İMKB Ulusal Pazar kotunda bulunmayan diğer şirketler (İMKB İkinci Ulusal Pazarı, Serbest İşlem Platformu, Gözaltı Pazarı, Gelişen İşletmeler Piyasası'nda işlem gören şirketler) için ise, bu aşamada elektronik genel kurul zorunluluğu bulunmamaktadır. Elektronik Genel Kurul Sistemi (EGKS) borsaya kote şirketler açısından genel kurul toplantılarına ilişkin ön hazırlık ve yasal prosedürlerin elektronik yöntemle yerine getirilebildiği, toplantı anına ilişkin işlemlerin MKK tarafından sağlandığı, elektronik platform ve yazılım üzerinden gerçekleştirilebileceği bir bilişim sistemidir.⁴

İstanbul'un bir Uluslararası Finans Merkezi olması için Yüksek Planlama Kurulu'nun 29.09.2009 tarih ve 2009/31 sayılı kararı ile kabul edilen "İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Strateji Belgesi"nin 49. eylemi olan "Kaydi ortaklık haklarının elektronik ortam-

1 Merkezi Kayıt Kuruluşu Web Sitesi, Hak Kullanım, <http://www.mkk.com.tr/wps/portal/MKK/UyeHizmetleri/HakKullanim>

2 Merkezi Kayıt Kuruluşu Web Sitesi, MEVİTAS, <http://www.mkk.com.tr/wps/portal/MKK/UyeHizmetleri/Mevitas>

3 Merkezi Kayıt Kuruluşu Web Sitesi, Hukuki İşlemler, <http://www.mkk.com.tr/wps/portal/MKK/UyeHizmetleri/HukukiIslemler>

4 Merkezi Kayıt Kuruluşu Web Sitesi, Genel Mektup No: 604, https://www.mkk.com.tr/wps/portal/MKK/BilgiMerkezi/GenelMektuplar/GMArsivi!/ut/p/b1/04_Sj9CPykyssy0xPLMnMz0vMAfGj-zOLd_JxDvC2DjU3cLB2NDTx9PPxC3EyNjAw8zYEKivEoMDIiVX-AkyVYQUCIZiyBs5Epc-foNcABHA0L6vfSj0nPyk4BeDdePwqsY5Bc0BZiOxafAO8QEgqCPC_088nNT9QtyQ0MjKoM-9s0wcFQHAHWBs/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/, s.3.

da kullanımı” eylemi ile ilgili sorumlu kuruluş olarak MKK görevlendirilmiştir.¹ TTK’nın 1527. maddesinin uygulama esaslarını belirlemek amacıyla Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan “Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik” (EGKS Yönetmeliği) 28.08.2012 tarih ve 28395 sayılı Resmi Gazete’de; elektronik genel kurul sisteminin kuruluşunu, işleyişini, teknik hususlar ile güvenlik kriterlerine ilişkin usul ve esaslarını düzenleyen “Anonim Şirketlerin Genel Kurullarında Uygulanacak Elektronik Genel Kurul Sistemi Hakkında Tebliğ” ise 29.08.2012 tarih ve 28396 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

EGKS’nin temel özellikleri ve avantajları şunlardır;

- MKK’dan alınacak liste hak sahipliğinin tespitinde kullanılabilmesi
- Genel Kurula katılımların blokaja gerek kalmadan yapılabilmesi
- Hak sahiplerinin elektronik ortamda temsilci atayabilmeleri
- Elektronik ortamda görüntü ve ses aktarımı
- Anlık bilgilendirme
- Güvenli elektronik imza kullanımı (TTK 1526. maddede düzenlenmiştir.)
- Raporlama ve arşivleme hizmeti
- Yabancı dil seçeneği

Sermaye piyasalarında meydana gelen yeni gelişmeler, MKK’nin bu alanda, genç bir aktör olmasına rağmen, gitgide daha etkili olmaya devam edeceğini göstermektedir.

SONUÇ

Türkiye, tasarrufların büyük bölümünün menkul kıymetleştirilmeden, bankalar üzerinden fon ihtiyacı olan işletmelere ve bireylere aktarıldığı, banka merkezli finansal sisteme sahip bir ülkedir. İşletmelerin kendi menkul kıymetlerini halka arz ederek doğrudan finansman sağlamaları konusunda ise pek fazla ilerleme sağlanamamıştır. Henüz 400 civarına şirketin hisseleri İMKB’de işlem görmektedir. Az sayıda şirket tahvil çıkarma yoluna gidebilmektedir. Piyasadaki menkul kıymetlerin de %80’e yakını kamu menkul kıymetlerinden oluşmaktadır. Ancak, sermaye piyasalarındaki sıkıntıları gidermek ve sermaye piyasalarına ihraççıların ve yatırımcıların ilgisini artırmak amacıyla, Türkiye’de, son yıllarda hem yapısal anlamda, hem de destekleyici kurumlar ve yeni uygulamalar alanında çok önemli çalışmalar yapılmaktadır.

Türkiye, 1980’li yılların başından bu yana, tasarrufların finansal piyasalar aracılığıyla doğrudan işletmelere aktarılabilceği piyasa merkezli finansal sistemi kurma çalışmalarını sürdürmektedir. Bu bağlamda, 1981 yılında SPK’nı çıkarılmış ve halka arz edilen hisse senedi ve tahvillerin yatırımcılar arasında alınıp satılabildiği İMKB, 1986 yılı başında fa-

1 Merkezi Kayıt Kuruluşu Web Sitesi, Genel Mektup No: 604, s.2.

aliyete geçmiştir. İMKB'nin faaliyete geçtiği yıllarda, hisse senetleri bir süre, söz konusu hisselerin alım satımına aracılık eden aracı kurumlarda saklanmıştır. Bu uygulamanın yatırımcılar aleyhine bazı suiistimallere yol açması nedeniyle, 1992 yılında Takasbank kurulmuştur. Takasbank 2001 yılına kadar menkul kıymetlerin hem takasını, hem de saklamasını gerçekleştirmiştir. 2001 yılında MKK kurulmuş ve saklama görevi MKK'ya verilmiştir.

Dünyadaki uygulamalar da göz önüne alınarak, 2005 yılında menkul kıymetlerin kupür olarak basılması uygulamasına son verilmiş ve menkul kıymetler kayden saklanmaya başlanmıştır. Kuruluşunun üzerinden kısa bir süre geçmesine rağmen, MKK hızla bilgi işlem altyapısını oluşturmuş ve menkul kıymetlerin kayden saklanması konusunda çok büyük bir tecrübe kazanmıştır. Bu tecrübeler sayesinde kaydileştirilen menkul kıymet çeşidi artmış, tutulan kayıtlar ve kurulan sistem MKK'yı saklamanın yanında, birçok farklı hizmeti verebilir duruma getirmiştir. Bu hizmetlere, temettü, kupon ödemeleri, anapara itfası gibi hak kullanımlarına olanak sağlanması, üyelere ve düzenleyici kurumlara bilgi ve rapor sağlanması, elektronik genel kurul uygulaması örnek olarak verilebilir. Sonuç olarak, Türkiye, sermaye piyasalarına güvenin sağlanması, menkul kıymetlerin takası, saklanması, yatırımcıların korunması ve birçok işlemin elektronik ortamda gerçekleştirilebilmesi konularında gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşmış durumdadır.

Son yıllarda halka arz kampanyalarıyla, SPK'nın şirketlerin İMKB'de işlem görmelerini kolaylaştıran düzenlemeleriyle ve en önemlisi de temel kanuni düzenlemelerin yeniden ele alınıp adeta baştan yazılmasıyla, Türkiye'nin sermaye piyasaları derinleştirilmeye çalışılmaktadır. Birbirini tamamlayan bu yeni uygulamalar içinde, gerek kaydi sistem uygulaması, gerekse bu uygulamanın ülkemizdeki sorumlusu MKK sermaye piyasalarında önemli bir yer edinmiştir.

KAYNAKÇA

Ergincan, Yakup, “Hisse Senetlerinin Kaydileştirilmesi: Dünya ve Türkiye Uygulaması”, Geleneksel Finans Sempozyumu 2004, Cilt.2, İstanbul, 2005.

Manavgat, Çağlar “Menkul Kıymetlerin Merkezi Saklanması Kullanılan Yöntemin Sözleşmenin Hukuki Niteliğine Etkisi” Batider, 1996, C: 28, S: 4.

Merkezi Kayıt Kuruluşu, 2011 Faaliyet Raporu, http://www.mkk.com.tr/wps/wcm/connect/f4b6d49f-5d8f-4e75-b68f-113974a61baa/Faaliyet_2011.pdf?MOD=AJPERES

Merkezi Kayıt Kuruluşu Hukuk Müşavirliği, *Kaydileştirme (Dematerialization)*, Hizmet İçi Eğitim Belgeleri.

Merkezi Kayıt Kuruluşu Web Sitesi, <http://www.mkk.com.tr/wps/portal/MKK>.

Poroy, Reha ve Tekinalp, Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2006.

Resmi Gazete, Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik, <https://www.mkk.com.tr/wps/wcm/connect/2ce76fc9-d7fe-40d2-8feb-8c0cb4203fd2/Y%C3%B6netmelik.pdf?MOD=AJPERES>

Resmi Gazete, Sermaye Piyasası Kanunu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121230-1.htm>

Sermaye Piyasası Kurulu, *Türkiye’de Takas ve Saklama*, Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları, Ankara 1999.

Takasbank Faaliyet Raporu 2010, <http://www.takasbank.com.tr/UserFiles/Documents/Reports/FaaliyetRaporlari/59c3c5ec-8959-4bd8-9a8c-067be5d34423.pdf>

Turanboy, Asuman, “2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na 4487 Sayılı Kanunla Eklenen 10/A Maddesine Göre Kaydi Değer Düzenlemesi” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1999, C: 48, S: 1-4.

Turanboy, Asuman, *Varakasız Kıymetli Evrak*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1997.

Ülgen, Hüseyin, Helvacı, Mehmet, Kendigelen, Abuzer ve Kaya, Arslan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006.

Ünal, Mücahit, *Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

Yayla, Ümit, *Menkul Kıymetlerin Kaydileştirilmesi*, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2009.